

Sygn. akt I C 738/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lipca 2014r

Sąd Okręgowy w Siedlcach I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Andrzej Kirsch

Protokolant st. sek. sąd. Joanna Makać

po rozpoznaniu w dniu 30 czerwca 2014r w Siedlcach

na rozprawie

sprawy z powództwa I. N.

przeciwko R. K. i A. C.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

I. Uznaje za bezskuteczną w stosunku do powódki I. N. umowę darowizny, na podstawie której pozwana A. C. nabyła udział wynoszący 1/2 (jedna druga) części we współwłasności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) o powierzchni użytkowej 56,70 m⁽²⁾, położonego w M. przy ulicy (...), dla którego to prawa w Sądzie Rejonowym w M. prowadzona jest księga wieczysta oznaczona numerem (...), zawartą pomiędzy R. K. i pozwaną A. C. w dniu 4 lutego 2013r (Rep. A Nr (...)) w Kancelarii (...) w M. przed notariuszem K. P., w celu ochrony wiarygodności powódki I. N. wynikającej z punktu V wyroku Sądu Okręgowego w S., wydanego w dniu 9 marca 2010r w sprawie I C 1209/09, stanowiącej obecnie alimenty bieżące w kwocie po 200 (dwieście) zł miesięcznie oraz alimenty zaległe w kwocie 8.400 (osiem tysięcy czterysta) zł wraz z określonymi w powyższym wyroku odsetkami ustawowymi,

II. w pozostałej części w stosunku do pozwanej A. C., zaś w całości w stosunku do pozwanego R. K., powództwo oddała,

III. nakazuje pobrać od pozwanego A. C. na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Okręgowego w Siedlcach) kwotę 4.500 (cztery tysiące pięćset) zł tytułem części opłaty od pozwu, od uiszczenia której powódka I. N. była zwolniona.

Sygn. akt I C 738/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 9 maja 2013r Sąd Rejonowy w Mińsku Mazowieckim uznał się niewłaściwym rzeczowi i przekazał do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Siedlcach sprawę z powództwa I. N. przeciwko R. K. i A. C. (k. 10).

W pozwie z dnia 9 kwietnia 2013r powódka wniosła o „unieważnienie” aktu notarialnego z dnia 4 lutego 2013r, którym została objęta umowa darowizny udziału wynoszącego 1/2 części spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, położonego w M. przy ulicy (...). Powódka stwierdziła, że umowa ta dotknięta jest „wadą nieważności”, ponieważ: 1) przedmiot darowizny stanowi majątek wspólny byłych małżonków I. N. i R. K., 2) toczy się sprawa o podział majątku wspólnego, 3) pozwany R. K. posiada zobowiązania z tytułu zaległych alimentów, a ponadto 4) powódka skierowała do Sądu żądanie wyeksmitowania pozwanego R. K. z przedmiotowego lokalu. Poza domaganiem się unieważnienia przedmiotowej umowy, powódka powołała się w pozwie na treść art. 527 kc i stwierdziła, że w wyniku zawarcia

pomiędzy pozwanymi umowy darowizny, doszło do pokrzywdzenia jej jako wierzyciela. Zarzuciła pozwanemu R. K., że w skutek tej czynności stał się niewypłacalny.

Powódka I. N. kilkakrotnie modyfikowała żądania, ale ostatecznie na rozprawie w dniu 30 czerwca 2014r stwierdziła, że domaga się uznania czynności prawnej z dnia 4 lutego 2013r, tj. umowy darowizny zawartej pomiędzy pozwanymi R. K. i A. C., za bezskuteczną w stosunku do niej. Podała, że jest to jej jedyne żądanie w tej sprawie. Domagała się uznania przedmiotowej czynności prawnej za bezskuteczną celem ochrony wiarygodności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych pozwanego R. K. w stosunku do niej oraz do małoletniego syna N. (stanowisko powódki I. N. zarejestrowane na rozprawie w dniu 30 czerwca 2014r – 00:01:22-00:06:20).

Pozwani R. K. i A. C. nie uznali powództwa i wnieśli o jego oddalenie w całości (stanowisko pozwanych zarejestrowane na rozprawie w dniu 30 czerwca 2014r – 00:06:25-00:06:35).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Powódka I. N. jest byłą żoną pozwanego R. K.. Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 9 marca 2010r wydanym w sprawie I C 1209/09, rozwiązał małżeństwo stron przez rozwód z winy pozwanego R. K..

W punkcie III powyższego wyroku zasądzone zostały alimenty od R. K. na rzecz jego syna N. K. w kwocie po 500 zł miesięcznie, zaś w punkcie V wyroku zasądzone zostały alimenty od R. K. na rzecz powódki I. N. (wówczas I. K.) w kwocie po 200 złotych miesięcznie.

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w M.M. D. prowadzi postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi R. K. z wniosku I. N. i małoletniego N. N. (2), reprezentowanego przez matkę I. N.. Postępowanie egzekucyjne prowadzone jest od 2011r i oznaczone jest sygnaturą Kmp 79/11. Obecnie egzekucja jest częściowo bezskuteczna. Na dzień 1 czerwca 2014r pozwany R. K. nadal zobowiązany jest do płacenia alimentów na rzecz byłej żony I. N. w kwocie 200 zł miesięcznie oraz posiadał zadłużenie z tytułu zaległych alimentów w kwocie 8.400 zł i 1.913,64 zł tytułem odsetek. Na rzecz syna N. N. (2)(uprzednio N. K.) alimenty bieżące nadal wynoszą 500 zł miesięcznie, zaś kwota zaległych alimentów wynosi 6.451,47 zł, a zaległość na rzecz funduszu alimentacyjnego wynosi – 12.158,72 zł.

Pozwana A. C. jest siostrą pozwanego R. K. (okoliczność bezsporna).

W trakcie trwania związku małżeńskiego I. N. i R. K. zgromadzili majątek w postaci m.in. spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...), położonego w M. przy ulicy (...). Dla przedmiotowego własnościowego prawa do lokalu w Sądzie Rejonowym w M. prowadzona jest księga wieczysta oznaczona numerem (...).

Przed Sądem Rejonowym w M. toczy się obecnie postępowanie o podział majątku wspólnego byłych małżonków I. N. i R. K..

W dniu 4 lutego 2013r doszło do zawarcia pomiędzy R. K. i jego siostrą A. C. umowy darowizny, na mocy której R. K. przeniósł na rzecz siostry udział wynoszący 1/2 części we współwłasności własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...), położonego w M. przy ulicy (...). Umowa została sporządzona w formie aktu notarialnego w Kancelarii (...) w M. przed notariuszem K. P. (Rep. A Nr(...)). Wartość przedmiotowego udziału strony ustaliły na kwotę 100.000 zł.

Spółdzielcze własnościowe prawo do opisanego powyżej lokalu mieszkalnego było w zasadzie jedynym wartościowym składnikiem w majątku I. N. i R. K.. Obecnie powódka I. N. nie jest w posiadaniu przedmiotowego lokalu, nie mieszka w nim.

Pozwany R. K. obecnie nie pracuje, jedynie w nieznacznej części spłaca zadłużenie na rzecz byłej żony i syna z tytułu zobowiązań alimentacyjnych. Korzysta z pomocy swojej matki i siostry A. C..

W dniu 4 czerwca 2013r doszło do zawarcia pomiędzy A. C. i jej synem J. C. umowy darowizny, na mocy której A. C. przeniosła na rzecz syna, nabyty uprzednio od brata R. K., udział wynoszący 1/2 części we współwłasności opisanego powyżej spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów: wyroku Sądu Okręgowego w S. wydanego w dniu 9 marca 2010r w sprawie I C 1209/09, kopii umowy darowizny z dnia 4 lutego 2013r – Rep. A Nr (...) (k. 18-19v), kopii umowy darowizny z dnia 4 czerwca 2013r – Rep. A Nr (...) (k. 60-63), kopii wniosku egzekucyjnego z dnia 16 września 2011r (k. 102), częściowych zeznań świadków K. K. i J. C. zarejestrowanych na rozprawie w dniu 24 stycznia 2014r, odpisu wniosku o podział majątku wspólnego z dnia 31 stycznia 2013r (k. 163-164), odpisu księgi wieczystej oznaczonej numerem (...) (k. 165-167v), zaświadczenia o bezskuteczności egzekucji z dnia 29 sierpnia 2013r (k. 169), informacji komornika sądowego M. D. z dnia 27 maja 2014r (k. 194), częściowo zeznań stron zarejestrowanych na rozprawie w dniu 30 czerwca 2014r.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 527 par. 1 kc „gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć”. Paragraf 2 powyższego artykułu stanowi natomiast, iż „czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli w skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności”. W świetle powyższej regulacji nie ulega wątpliwości, że przesłankami skargi pauliańskiej jest: 1) pokrzywdzenie wierzyciela, które jest wynikiem czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią i uzyskania przez osobę trzecią korzyści majątkowej, 2) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela i 3) wiedza lub możliwość, przy zachowaniu należytej staranności, dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią. Paragraf 3 art. 527 kc łagodzi jednak rygory dowodowe wynikające z paragrafu pierwszego, poprzez ustanowienie określonego w nim domniemania. Polega ono na tym, że w razie wykazania, że dłużnika łączył z osobą trzecią stosunek bliskości, wierzyciel nie ma obowiązku udowadniania, iż osoba trzecia wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzyciela. Z kolei najdalej idące ułatwienia w realizacji skargi pauliańskiej przewiduje **art. 528 kc**. Zgodnie z jego treścią, w sytuacji, gdy osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, okoliczność, iż osoba ta wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, pozostaje bez znaczenia. Jedynym wymogiem jest wykazanie, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. W doktrynie prawa cywilnego ugruntowany jest pogląd, że korzyścią majątkową bezpłatną jest korzyść uzyskana nie tylko w wyniku darowizny, ale także uzyskana w wyniku każdego innego przysporzenia, jeżeli osoba, która dokonała tego przysporzenia, nie otrzymała w zamian korzyści majątkowej stanowiącej jego ekwiwalent. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z umową darowizny zawartą w dniu 4 lutego 2013r. Nie ulega zatem wątpliwości, że w niniejszej sprawie mamy do czynienia właśnie z korzyścią, którą pozwana A. C. uzyskała bezpłatnie.

Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie pozostawia wątpliwości, że w dniu 4 lutego 2013r (data zawarcia umowy darowizny) R. K. był dłużnikiem powódki I. N.. Zadłużenie na rzecz powódki wynikało z obowiązku alimentacyjnego R. K. wobec byłej żony I. N.. Zobowiązanie to wynikało z punktu V wyroku Sądu Okręgowego w S., wydanego w dniu 9 marca 2010r w sprawie I C 1209/09. Z kolei z informacji uzyskanej przez Sąd od Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w M. M. D., wynikało, że na dzień 1 czerwca 2014r dłużnik R. K. nadal zobowiązany był świadczyć na rzecz powódki alimenty bieżące w kwocie po 200 zł miesięcznie, a nadto posiadał zadłużenie z tego tytułu (alimenty zaległe) w kwocie 8.400 zł wraz z należnymi odsetkami.

Jak podniesiono powyżej, wierzyciel może domagać się uznania czynności prawnej za bezskuteczną, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Dłużnik ma taką świadomość wówczas, gdy zdaje sobie sprawę, że skutek dokonania czynności prawnej może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzyciela z jego majątku. Świadomość pokrzywdzenia wierzyciela musi istnieć w chwili dokonania czynności prawnej, ale nie musi ona

dotyczyć osoby konkretnego wierzyciela. W orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak również poglądach doktryny prawa cywilnego ugruntowane jest stanowisko, że pokrzywdzenie wierzyciela (wierzycieli) nie musi być **zamiarem dłużnika** (dłużników). Wystarczy, żeby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Dla Sądu orzekającego w niniejszej sprawie nie budziło wątpliwości, że R. K. można przypisać świadomość działania z pokrzywdzeniem wierzyciela w dacie zawarcia w dniu 4 lutego 2013r umowy darowizny. Skoro R. K., mając pełną świadomość swojego zadłużenia z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w stosunku do byłej żony I. N., a nadto bieżących świadczeń alimentacyjnych w kwocie po 200 zł miesięcznie, mimo to decyduje się w dniu 4 lutego 2013r na nieodpłatne przeniesienie na rzecz swojej siostry A. C. udziału we współwłasności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, to nie sposób nie przypisać mu choćby przewidywania możliwości pokrzywdzenia powódki. Tym bardziej, że jak wynika z materiału dowodowego, był to w zasadzie jedyny wartościowy składnik majątku R. K.. Co więcej, na tę datę R. K. posiadał na rzecz byłej żony I. N. zaległość z tytułu zobowiązań alimentacyjnych, pozostawał również wówczas bez pracy.

Jak podniesiono powyżej, z uwagi na to, że w wyniku umowy z 2013r pozwana A. C. uzyskiwała korzyść majątkową bezpłatnie, jej wiedza o tym, że dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzyciela, pozostaje bez znaczenia. Należy wspomnieć, że pozwana A. C. jest siostrą R. K., a więc osobą pozostającą z dłużnikiem w bliskim stosunku. Zatem istnieje ustawowe domniemanie, że w dacie czynności prawnej wiedziała ona, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycielki. W niniejszym procesie A. C. tego domniemania nie obaliła.

Paragraf 2 art. 527 kc stanowi, iż z pokrzywdzeniem wierzyciela mamy do czynienia wówczas, kiedy w wyniku czynności prawnej dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Pokrzywdzenie jest wynikiem takiego stanu majątku dłużnika, który powoduje niemożność lub utrudnienie lub opóźnienie zaspokojenia wierzyciela. To, czy czynność dłużnika krzywdzi wierzyciela, należy oceniać na dzień zaskarżenia dokonanej przez dłużnika czynności. Dłużnik jest niewypłacalny wówczas, gdy cały jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie długów. Dowodem niewypłacalności dłużnika może być nieskuteczność egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikowi, ale także wszelkie inne dowody stwierdzające, że dłużnik zaprzestał spłacania długów. Z kolei niewypłacalność dłużnika w stopniu wyższym obejmuje utrudnienie i opóźnienie zaspokojenia. Nie ulega wątpliwości, że podarowanie A. C. udziału we współwłasności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, w zasadzie uniemożliwiło skuteczne wyegzekwowanie od dłużnika zaległych alimentów, jak również egzekucję alimentów bieżących. Wynika to ponad wszelką wątpliwość z informacji komornika sądowego M. D.. Ponadto, w swoich zeznaniach R. K. sam przyznał, że był świadomy swoich zobowiązań alimentacyjnych wobec byłej żony i w wyniku umowy darowizny wyzbył się jedynego składnika majątkowego. Stwierdził, że utrzymuje się dzięki częściowej pomocy matki i siostry A. C.. Wobec istnienia tytułu wykonawczego obejmującego zobowiązanie alimentacyjne R. K. w stosunku do I. N. oraz brak na chwilę obecną rozstrzygnięcia w zakresie pozbawienia w całości lub choćby części wykonalności tego tytułu, bez znaczenia dla sprawy pozostaje subiektywne przekonanie R. K., że takie zobowiązanie na nim nie ciąży.

Mając na uwadze powyższą argumentację, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że zaistniały wszelkie ustawowe przesłanki do uznania za bezskuteczną w stosunku do powódki I. N. czynności prawnej polegającej na zawarciu w dniu 4 lutego 2013r umowy darowizny. Uznanie to nastąpiło w celu ochrony wierzytelności powódki, która została szczegółowo opisana w wyroku. Obecna wierzytelność stanowi kwotę alimentów bieżących w kwocie po 200 zł miesięcznie oraz kwotę alimentów zaległych, tj. 8.400 zł wraz z odsetkami.

Na koniec należy stwierdzić, że bez znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie pozostawała okoliczność, że osoba trzecia (A. C.) wyzbyła się podarowanego jej przez brata R. K. udziału we współwłasności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. W dniu 4 czerwca 2013r zawarła ona ze swoim synem J. C. umowę darowizny, przenosząc na niego udział w przedmiotowym spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego (k. 60-63 – umowa darowizny). Oczywiście ma to praktyczne znaczenie dla powódki I. N., ponieważ nie będzie ona mogła skutecznie skierować egzekucji do tego składnika majątkowego, który należy teraz do J. C.. W tym celu niezbędne będzie wytoczenie powództwa przeciwko osobie czwartej – J. C. – opartego na treści art. 531 par. 2 kc.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz doktrynie prawa cywilnego ugruntowany jest pogląd, że roszczenia z art. 527 par. 1 kc i 531 par. 2 kc są od siebie niezależne. To, że osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią na rzecz kolejnej osoby, nie czyni bezprzedmiotowym roszczenia skierowanego przez wierzyciela wobec osoby trzeciej (art. 527 par. 1 kc). Co ważniejsze, uzyskanie wyroku przeciwko osobie trzeciej może stanowić swoiste ułatwienie dowodowe w kolejnym procesie toczącym się przeciwko osobie, na rzecz której osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią.

Jeżeli chodzi o oddalenie w całości powództwa w stosunku do pozwanego R. K., to było to wynikiem okoliczności, że jedyną osobą legitymowaną biernie w procesie z tzw. skargi pauliańskiej – jest wyłącznie osoba trzecia, w tym przypadku A. C., nie zaś dłużnik. Skoro ostatecznie powódka skonkretyzowała swoje powództwo jako skargę pauliańską, nie mogła skutecznie popierać powództwa w stosunku do dłużnika R. K.. Powódka nie cofnęła jednak pozwu w stosunku do pozwanego R. K., co czyniło koniecznym oddalenie powództwa w stosunku do niego.

Z kolei częściowe oddalenie powództwa w stosunku do pozwanej A. C., było wynikiem tego, że w niniejszym procesie powódka domagała się uznania za bezskuteczną w stosunku do niej czynności prawnej celem ochrony wierzytelności przysługującej jej, ale również małoletniemu synowi N. N. (2). Powódka I. N. nie była legitymowana czynnie do skutecznego dochodzenia roszczenia w tej części. Wierzytelność przysługująca N. N. (2) należy wyłącznie do niego, a nie był on powodem w niniejszej sprawie. Nie ulega wątpliwości, że N. N. (2) mógłby również wystąpić przeciwko ojcu ze skargą pauliańską, ale to on musiałby być w sprawie powodem, reprezentowanym przez przedstawicielkę ustawową – matkę I. N.. Z taką konfiguracją procesową nie mieliśmy w niniejszej sprawie do czynienia. Dlatego też w tej części, w której I. N. domagała się również ochrony wierzytelności przysługującej małoletniemu synowi N., powództwo w stosunku do pozwanej A. C. musiało ulec oddaleniu.

Mając na uwadze powyższe, Sąd orzekł jak w wyroku. O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 par. 1 kpc. Powódka określiła wartość przedmiotu sporu na kwotę 180.000 zł, co najprawdopodobniej, w jej ocenie, stanowiło wartość całego spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. Sąd uznał tę wartość za wiarygodną, ponieważ m.in. w umowie darowizny z dnia 4 lutego 2013r R. K. i A. C. ustalili wartość przedmiotu darowizny (udziału wynoszącego 1/2 w prawie do lokalu) – na kwotę 100.000 zł. Skoro, zdaniem powódki, wartość całego prawa to kwota 180.000 zł, a przedmiotem umowy darowizny był udział wynoszący 1/2 części w prawie do tego lokalu, to należną Skarbowi Państwa opłatę od pozwu należało liczyć od kwoty 90.000 zł. Zatem pełna opłata wynosiła 4.500 zł i kwotę tę Sąd nakazał pobrać od pozwanej A. C. na rzecz Skarbu Państwa.